

פרוטוקול מס. 197

מישיבת ועדת הכספים, שהתקיימה ביום ששי,
כ"ז בטבת תשל"ה - 10.1.75, משעה 10.00.

(בתל-אביב, בבנק ישראל)

נוכחים - חברי הוועדה:

- י: קרגמן - היו"ר
- ע: אמוראי
- א: ארליך
- מ: ארנס
- י: בדר
- י: בן-מאיר
- י: גולן
- צ: גרשוני
- ב.צ: חלפון
- ש: לורנץ
- א: מלמד
- ע: פינרמן
- ד: קורן
- נ: קצב
- ח: קורפו
- ז: שובל
- מ: שחל
- א: שוסטק

מוזמנים:

- מ. קנטור - נציב המים, משרד החקלאות
- גב' א. חמיר, עו"ד - נציבות המים
- ע. דליהו - נציבות המים
- טוביה מצקביץ - משרד האוצר

- (- אורי יפה
- (- אהרן רייפן
- (- הלל חומסקי
- (- אהרן רז
- (- נציגי ישובי בקעת
- (- בית שאן

מזכיר הוועדה:

א. קרשנר

הקצרנית:

שולמית פרג

בסדר-היום: הצעה לתקנות בדבר היטל איזון במחירי המים
(מכתב שר החקלאות מ-3.12.74)

לוי - רובין

היו"ר י. קרגמן:

אני פותח את הישיבה.

בבקשה.

מ. קנטור:

אנחנו באים אליכם מאוחר מאד. כך נגרם בגלל הדיונים הממושכים שהיו לנו בענין זה. אנחנו נמצאים במצב שבו נגרמה העלאה של למעלה ממיליון ל"י, וזה בתקופת ההתייקרות ושיבוי מחירי הדלק. בעוד שחלקי המשק שלמו באותו יום בו הודיעו על שיבוי המחירים לחשמל, נמצא כל משק המים שמשלם את חלקו בהתייקרות, וחלקו האחר בלי הסדרים.

היום, בגלל ההתייקרות שנגרמה, ובגלל חוסר ההסדרים בתעריפים החדשים עולה ללא כיסוי - כחצי מיליון ל"י

בחשמל - אין צורך, וגם לא נזקקים לתהליכים דמוקרטיים של המים. היינו צריכים להביא למועצת המים, על שמיעת התנגדויות, דרך ניתנה הזדמנות לבירורים ציבוריים. שר החקלאות התרשם שחיה הכבדה מאד גדולה על ציבור החקלאים, כי שיעור ההתייקרות עשוי להגיע ל-180% בשעורי ההתייקרות. כך שהיו דיונים ממושכים מאד בין שר החקלאות והאוצר בהזדמנויות שונות, ולבסוף הושגה הסכמה בין השרים והפורומים העוזרים להם, לקבוע ששעורי ההתייקרות בחקלאות יהיו של 120%, וזה אמור לגבי כל מערכת המחירים הקיימים במתכונת המוכרת לכם. שיעור ההתייקרות העירוני הוא פחות מ-100%, כי היה גידול בשיעור ההעלאה כתוצאה ממסכנות ועדת יעקבי.

בסיכומי של דבר, אנחנו מציעים כאן

הצעה כזו: שמחירי המים - הן ברצפת המענקים והן בהתייקרות עצמה במפעלים הזולים - לא יעלו בשום מקרה על 120% לגבי מחיר קודם קיים. זה יהיה בסולמות שונים שלא אפרטם, באזורים שונים, כאשר שיעורי ההענקה יהיו עד 120%, ובשיעורי ההיטלים עצמם יוכלו בערך עד פי-שלושה - הכל לפי מחירי המים, ושוב - בתנאי מפורש, שבגבולות התייקרות המים יהיה לא יותר מאשר 120%, וכך שלא יקרה מצב שיעברו מקבלי המענק את הקו שממנו מתחילים לקבל מענק.

החשבון הראשוני הוא, ששיעור ההתייקרות

במשק הגיע עד 180% בסך הכל, ועל כך התקיימו דיונים ממושכים בין שר החקלאות, הנציב ושר האוצר. לאחר בירורים בענין זה, הושגה הסכמה שתיערך מערכת מחירים שבה גבול ההתייקרות לא יעלה על 120%. (ד. קורן: זה די שרירותי) אנחנו כבולים להחלטת הממשלה של אי תוספת בסובסידיה, ואני מודה לוועדת הכספים שלא אישרה לחברת החשמל את ביטול ההנחות. אבל זה עדיין משאיר פער בין הסובסידיה לבין ההצעה שלנו היום, אך אנחנו רואים בזה גבול שלא יהיה צורך להעלות את הסובסידיה למים. כל שינוי שהבאנו לכם, מחייב הגדלת סובסידיה במים, ושר האוצר אמר שזו המסגרת שראויה להביאה בפני ועדת הכספים.

בסיכום הדיון, הרינו מבקשים מוועדה זו

לאשר את שיעורי ההיטל - ולא אקרא את הפירוט - הן בעיר, הן בתעשייה והן בחקלאות, כאשר גודל שיעור ההיטל בחקלאות יהיה פי-שלושה; גידול בהיטל העירוני יהיה קצת יותר מפי-שניים; ושיעור הגידול של ההיטל בסקטור התעשייתי יהיה גם כן פי-שלושה. לא אחזור על המספרים, כי הם ישנם בפני כל אחד ואחד מכם.

צ. גרשוני:

ביחס לסקטור העירוני: אני מודה ומתוודה שיש לי ענין רב גם בסקטור

החקלאי, אבל יהיו ודאי משלחות בענין זה. היום קראתי בעתון דבר שענין אותי מזמן, ובמרכז לשלטון מקומי נתנו לי תשובה די מגומגמת.

צ. גרשוני:

האם יש פיקוח מצד נציגי המים על מחיר המים לצרכן? האם קיים פיקוח ישיר כזה? אני רוצה שחברי הוועדה יקשיבו לי. אני מביין שיש מחיר קבוע, ויש היום היטל פי-שנים למחיר לעיריות. זהו מחיר שהעיריה מקבלת את המים עבורו. זה כמובן הרבה שונה מהמחיר לצרכן.

היום ראיתי דבר סוציאליסטי כביכול, שהשלטון המקומי קבע מחיר מים אחיד בכל הארץ. זה יפה מאד. אילו מחיר המים לעיריה היה גם כן שווה. אולם, אם מחיר המים לעיריות הוא שונה, ואם מחיר המים לצרכן היה גם כן שווה - אז היה טוב מאד. אבל יוצא כך שעיריה אחת יהיו לה הכנסות גדולות מאד, ועיריה אחרת תצטרך להוסיף למים.

את שאלתי זו הצגתי בפני המרכז לשלטון

מקומי, ולא קבלתי תשובה.

נ. קצב: שמעתי את החדשות של שעה 10.00 ברדיו,

ושם נאמר כי העיריות והמרכז לשלטון

מקומי אישרו העלאת מחיר המים. לשם מה הדיון הזה?

אני אדבר על הצריכה הביתית, ולא אדבר

על חקלאות. אם כן, זה מוסכם ומוגמר. כי מודיעים על כך ברדיו.

(ב) נאמר כי כל הדברים יעלו, ומחיר המים

ישאר. אבל עלינו לזכור שאנחנו נמצאים במצב של הידוק חגורה. מר קנטור אומר לנו שההעלאה היא של פי-שנים, ובחקלאות - של פי-שלושה.

יש פיקוח לגבי ההסדר הקיים על משפחות

מרובות ילדים. העומס עליהן מבחינה כספית יותר מדי גדול. באיזו

מידה אפשר לעשות לא רק תעריפים מבחינה כמותית, אלא שינוי במסגרות

פנימיות של החלוקה עצמה?

י. גולן: אין לי טענות לנציבות המים. הם חייבים

לערוך את החשבון, להגישו לנו, ולבקש

את הכיסוי. הם צריכים לעשות חשבון רווח והפסד. אבל אנחנו, כוועדת

הכספים, דנים לא רק באיזון מחיר המים, אלא גם בכדאיות בכל מיני

ענפים כלכליים. לדעתי, מה שקורה היום במחיר המים לחקלאות, זה עלול

להיות זעזוע כל כך גדול שאינני יודע אם אנחנו חושבים עד הסוף, ואם

אנחנו יכולים לקבל ולאשר את זה.

רבותי, כל דבר שנעשה באיזו מידה מסויימת,

בפרופורציה מסויימת, הענף מסתגל איך שהוא לשינוי. מכל מקום, מכה כזו

עוד לא הונחתה על ענף איזה שהוא במשק. אין ספק שמכה כזו - קודם כל

היתה העלאת מחיר החשמל, ועכשיו העלאת מחיר המים ב-120% - אין ספק

שזה יזעזע ענפים בסיסיים של המשק.

המים בחקלאות מהווה מרכיב גבוה מאד

בהוצאות הייצור. אנחנו ננחית מכה לכל גידולי הייצוא שבהם מרכיב המים

הוא גבוה ביותר. ידוע לנו מה שקורה בפרדסנות באירופה, מה רבים

הקשיים של שיווק, מה גדולה ההתחרות. אינני יודע כיצד יעמדו בזה

הפרדסנות, הכותנה ועוד.

הייתי מציע, שאנחנו נחזיר את זה לשיקול

נוסף. שתהיה בזה עוד מחשבה, על מנת לראות אם אפשר להוריד את המחיר

הכולל של 120%, כדי להגיע אם אפשר ל-105%-110%, אבל בשום אופן לא 120%.

י. גולן:

כלומר, ע"י "שיפטינג" מסויים לעשות משהו, מפני שאני חושב שמוטב להטיל על הציבור לשאת באפשרות של ייצוא, מאשר לחבל בייצוא.

גם לגבי הצריכה הביתית אני חושב שהדבר מחייב עוד שיקול ועוד הרהור.

ד. קורן: אני חושב שאם מעלים את המחיר המים בצורה כל כך חריפה, הרי שיש מקום לבדוק - האם הסדרים הם נכונים, וכל זה מבחינת מחיר המים לגבי משפחות מרובות ילדים? נדמה לי שהענין של מחיר א' וב' וג' איננו מתחשב בגודל משפחה. זה דבר לא נכון ולא צודק. ילד צריך להתרחץ. אני מדבר על המחירים לצריכה ביתית.

אני חושב שצריך להיות מחיר כזה שיבטיח למשפחה מרובת ילדים להסתדר בתקציב שלה.

(ב) שאלתי בקריאת ביניים - מה זה 120%? זה דבר קדוש. כל הסובסידיות הגדלנו אותן ממיליארד ל-2.5 מיליארד ל"י. וכאשר אנחנו מדברים על המים, עלינו לדעת שזהו מרכיב רציני בייצור, וזה ישחקף באוכלוסיה ובייצור. כתוב "מענק ממשלתי קיים לאספקת מים - 42 מיליון ל"י, ועוד 5.9 מיליון ל"י מענק ממשלתי מיוחד. זאת אומרת שסכום של 48 מיליון ל"י קיימים, ומוסיפים עוד 20 מיליון ל"י - הרי זה פחות ממחצית הסכום הקיים. אתם אומרים כי זה בא על מנת לייצב מחירים. כלומר, אנחנו הגדלנו בפעמים וחצי. האם זה מוצדק?

כאשר המחיר יגדל, אז המחיר של הקמעונאי יגדל. תפוש את המוצר בראשיתו. לתפוש את ההתייקרות בראשיתה, ולא בסופה.

ח"כ גולן אמר, מה יהיה מצב הפרדסנות? זה יעלה 100 ל"י לדונם פרדס. נשאלת השאלה, אם בדונם אתה מקבל 3-4-5 שו"ן, אז זה 25 ל"י, וזה כאשר אנחנו בקושי מתחרים בשוק.

אתה יודע שהפרדסנים באו אלינו, והיתה פגישה עם סיעות שונות, והם דרשו מענק של 700 אלף ל"י. בסוף הם ירדו מדרישתם זו, ונתנו להם מה שנתנו. זה מצב שלא יכול להיות נסבל.

ש. לורנץ: בזכות 200 מיליון ל"י של ההתייקרות כתב שר החקלאות במכתבו אלינו, ונוקב בסכום של 210 מיליון ל"י. ולפי הטבלה המצורפת למכתב אני רואה שהפרש ההתייקרות הוא 169 מיליון ל"י; ההוצאות ב-1975 - לפי המספרים שלכם - יהיו 363 מיליון ל"י. (מ. קנטור: כתוב למעלה שזה רק של מקורות)

אולי הוכל להסביר, כמה זה באחוזים?

מניין זה נובע? לחברת החשמל היה, כתוצאה מההתייקרות, שליש. איך זה מחיישב עם ההתייקרות שזה מגיע ל-180%? נכון שאתם אמרתם שזה לא יהיה יותר מ-120%.

אני מבקש מנציב המים למסור לנו מה הוחלט במרכז לשלטון מקומי, כי שמעו ברדיו את החידושים של שעה 10.00, בקשר להעלאת מחיר המים.

אני מבין שכל ההחלטות האלה הן חופפות להחלטת ועדת הכספים, כך שזה עדיין לא בדעבד.

ש. לורנץ:

היה מאמר ב"הארץ" על ענין המים. לפי זה ישנה הפליה למשפחות מרובות ילדים לרעתן. אם מחיר המים אושר כפי שמפורט פה, אז ההפליה היא הרבה יותר גדולה. אני מבקש להכניס כאן תיקונים.

לגבי התעשייה, ואפילו הפרדסנות - ההתייקרות האלה עקב הפטרול והמים, זה יהיה בכל העולם. יש סיכויים שהפרדסנים יקבלו מחיר יותר גבוה, כי ההתייקרות איננה רק אצלנו. גם בספרד --- (ד. קורן: הם לא שואבים מים כמונו. להם יש מים)

על אישור התחולה מראש: נדמה לי שקיימת אלרגיה כללית בוועדה הזו, וגם בכנסת, לא לאשר למפרע. אני רואה כי מבקשים שהתחולה תהא מ-1 בדצמבר.

ח. קורפז: לענין מחיר המים האחד: אין ספק שהרעיון הוא טוב. אבל לפי ההודעה שהיתה הבוקר ברדיו, זה לא כולל את כל האזורים בארץ.

מ. ארנס: אני חושב שחיוני להסתכל על הבקשה שלפנינו. על רקע המים כפי שקיים במדינה היא בין הבעיות החמורות ביותר. זה מתחיל במחסור במים, וזיהום מקורות המים, והקשר בין המשק והמים שישנו והאופציות המועטות שעומדות לרשותנו בבעיה זו.

אני מבין דרך טבלה זו, שהמחירים הדיפרנציאליים - היטלים ומענקים - באים כדי לנסות להתאים את המשק לבעיה כפי שהיא קיימת. באיזה מידה זה נעשה, הם יפתרו את הבעיה הם יכוונו את המשק. לדעתי, זו הבעיה. לכן אני מתפלא שאתם באים עם כה מעט חומר ומבקשים לאשר. לדעתי, אתם חייבים להראות לנו את ההשפעה הצפויה על המים במדינה, את ההשפעה, את השינוי במשק בחקלאות, בחעשיה. רק אז נוכל להעריך אם זה טוב או לא, או מה שאתם מציעים המצב ילך וישתפר או ילך ורע. כדי לכסות את הגרעון יכול להיות שזה הפתרון הגרוע ביותר. תראו לנו מה ההשפעות על מה שאתם עושים פה.

(נכנסים לישיבה נציגי ישובי בקעת בית שאן - אורי יפה, אהרן רייפן, הלל חומסקי ואהרן רז)

היו"ר י. קרגמן: אני מקבל אתכם בברכה. אני מבין שיש לכם טענות והשגות. בבקשה.

א. רייפן: כבוד היושב ראש, חברי נכבדים. ראשית, ברצוני לציין ולהודות לכם על שאיפשרתם לנו להופיע בפניכם ולהשמיע את טענותינו שיש לנו בנושא היטל קרן איזון בהתאם לחוק המים.

הרשונה בכמה משפטים לתאר את הדבר המיוחד שיש במפעלנו בעמק בית שאן, שכן זהו מפעל מיוחד במינו: מפעל המים האזורי בבקעת בית שאן, ראשיתו בשנות ה-50, והוא משותף עם

א. ריפן:

עם חברת מקורות. זהו מפעל מיוחד במינו. זהו מפעל סגור, כך שאנחנו לא מקבלים מים מחוץ לאזור. מקור המים שלנו הוא במעינות שישנם באזורנו. יש זרימת מים במשך כל השנה, ומטים את המים בהתאם ליחידות המשק שבאזורנו לפי גודלו, ולפי החלטות המוסדות המיישבים. זה גם כן גורם לכך שהמים האלה הם מים זולים. זו האגדה שמתהלכת במדינת ישראל. מים אלה זורמים בתעלה פתוחה למשק, והמשק משקיע כסף רב למתקנים, לאגום, למתקני שאיבה, כדי להפוך את המים האלה למים כפי שמקבלים בכל יתר אזורי הארץ. מים בלחץ יכולים להשקות את הגידולים השונים בעמק בית שאן.

אנחנו - הייתי אומר - בין "המאושרים", בזה שאנחנו משלמים ותורמים לקרן האיזון של נציבות המים, משרד החקלאות, מדינת ישראל. כל השנים אנחנו טוענים שנעשה לנו עוול גדול בעמק בית שאן, שגובה ההיטל אצלנו הוא כמו בכל יתר חלקי הארץ.

אני חלקתי לכם חומר, ושם תראו כמה עולה לנו קוב מים המטרה. אנחנו לוקחים את ההוצאות שיש לכל משק ומשק באופן נפרד, כדי להגיע למים כמו כל יתר חלקי הארץ. אבל יש גורם נוסף, אשר ממנו, לצערי, התעלמו כל השנים. מאחר וזה אחד מאמצעי הייצור שנעשה בהתאם ליחידות המשק, נוסף לקרקע, הרי שאנחנו רוצים מהמים האלה להתפרנס.

מתברר לנו שכמויות המים שאנחנו צריכים לתת לגידולים אלה או אחרים שלא כמו בכל חלקי הארץ, משום שאנחנו נוהנים פי-שלושה ופי-ארבעה יותר בגלל האקלים החם בקיץ, אקלים יבש, ומעוט גשמים בהורף. כל זה מחייב אותנו לתת כמויות הרבה יותר גדולות מאשר בכל חלקי הארץ. כך שאם יטילו עלינו את ההיטל של 3-4 אגורות, אז נגיע בהמטרה למחיר של 15-16 אגורות לקוב, כאשר בכל חלקי הארץ הממוצע הארצי הוא 24-25 אגורות. יוצא שלדונם זה מסתכם ב-1½ עד 2 לאותם גידולים, גם אם המחיר אצלנו הוא רק 15-16 אגורות לעומת 23-24 אגורות בכל חלקי הארץ.

זאת ועוד: אם אנחנו לוקחים בחשבון שיש חקדים, הרי שאין זו הפעם הראשונה שאנחנו פונים לנציבות המים על שינוי גובה ההיטל. למעשה, כל השנים אנחנו מבקשים שיתנו לנו הנחה, וזה מתוך אותן סיבות שהעליתי קודם לפניכם.

מונה לפני מכתב מנציבות המים מ-15.11.70. כאמור, זו לא הפעם הראשונה שאנחנו פונים אליהם. לפני מספר שנים נציבות המים, משרד החקלאות, התחשבו בטענותינו - שאנחנו אזור מיוחד והוא חייב לקבל הנחה לעומת יתר חלקי הארץ.

מונחות לפני התקנות מ-20.6.74 - קובץ תקנות 3187 - בסעיף תקנות המים, היטל איזון, כתוב שעמק בית שאן, בריכות הדגים ועוד - יש להתחשב עם 2000 קוב (מצטט)

זאת אומרת, שאין זה בחוק, אלא הגנה לאותם אזורים בעמק בית שאן, מתוך סיבה שיש צורך ביותר מים. אני טוען שבקשר לגידולים אינטנסיביים המצב חייב להיות הפוך. חייבים לקבל הגנה בחקנות שאנחנו צריכים לקבל יותר מים, וכך לקבל הנחה בהיטל שמטילים עלינו.

הבאתי אתי חומר, שבדקתי אותו מבחינת יבול, ועשיתי השוואה על עודף שקיים. אלה הם נתונים של משרד החקלאות מתודש אוגוסט 1974. למעשה, אספתי נתונים ממקור רשמי לתאריך אוגוסט 1974. אני אסביר את הדברים: אם אנחנו לוקחים קריטריון של עודף ברוטו בקוב מים, אז אנחנו רואים שבאזור הוא מהנמוכים ביותר שיש בארץ. הייתי מבקש שאנחנו נקבל לא הנחה חד-פעמית, אלא שהוועדה המכובדת הזו תתייחס באופן יסודי לבעיה זו על מנת לקבוע שבכל שנה, עם שינוי ההיטל - שעמק בית שאן יקבל הנחה בהיטל האיזון.

אהרן רז:

הייתי רוצה להעיר לגבי מחיר המים
מנקודת הראות החקלאית - מחיר יחידת
חוצרת - זה משמעותי, ויש פה שני מספרים של שני גידולים - כותנה
וסלק סוכר. כותנה - יבול ממוצע של 500 ק"מ. אגחנו, בעמק בית שאן,
נותנים 1500 קוב מים. זאת אומרת, 3 קוב לכל קילו. לעומת זה,
בכל הארץ נותנים קילו אחד לסיבים. כאמור, לכותנה - פי שלושה.
סלק סוכר - על יבול של דונם נותנים
1100-1000 קוב מים, וביתר האזורים - 600-500 קוב. זאת אומרת,
הצי קוב על קילו סוכר.

אנחנו צורכים ליחידת חוצרת חקלאית
בארץ פי-שניים ופי-שלושה. הוא הדין לגבי פירות ובגידולי שדה -
בגרעינים, חיטה. בגידולים אלה אנחנו מוכרחים להשקות ב-300-400 קוב
מים, ואז אנחנו מקבלים גרעינים, בו בזמן שברוב חלקי הארץ לא משקים.
כך שלא צריך להשוות את זה.

דבר נוסף הוא, שההשלכות המשקיות לגבי
זה שנותנים פי-שלושה מים - פירוש הדבר פי-שלושה להשקות. זאת אומרת,
פי-שלושה לרוץ עם מטרות נעוד. ההשלכות הן: ריבוי השקעה, יצירת
תנאים טובים יותר למזיקים מאשר ברוב חלקי הארץ. להדברת מזיקים
בכותנה אנחנו צריכים לפעול פי-שלושה ופי-ארבעה. אם משהו מרסס
5 פעמים, אז יש לו "ברוך" גדול. אצלנו ריסוסים של 12-18 פעמים
הם מקובלים. מצד אחד אתה מוציא הרבה יותר ולא מקבל את התמורה
בתוצרת, כי המזיקים משפיעים על גובה היבול.

המים ממפעל הגרביטציה זורמים כל
365 ימים בשנה. האקלים הוא שונה במשך השנה. אין אפשרות לתכנן
חקלאות אופטימלית. אותה כמות אני מקבל באפריל, אוגוסט ובאוקטובר.
קיימת אצלי מיגבלה המורה מאד בחודשים יולי-אוגוסט. ההוצאה הכספית
גדולה מאד. אגירה מחודש אפריל לאוגוסט. אנחנו אוגרים את המים
באגירה עונתית או אחרת. קודם כל, בהתאידות אתה מפסיד סנטימטר ביום,
כך מפסידים 100 ס"מ, וכך זה פעמיים לשאוב מים וכו'. מכל מקום,
יחידת מים ליחידת ייצור אצלנו בעמק בית שאן יקרה פי-שלושה ופי-ארבעה
בעודף ברוטו. אכן המים יותר יקרים. היתרון כביכול של מים זולים
הם מחבדים אצלנו, ומייקרים אותם במקומות אחרים. קוב מים שיקויים
בכל הארץ בסכום מסויים, בעמק בית שאן הוא יקויים ב-50%-60%.

מוכרח להקבע עקרון, ולא קוב מים יכול

להיות מפתח.

ח. קורפנו: הנתונים שהגשמתם לנו הם נתונים מוסכמים.
האם הם מוסכמים על נציבות המים?

לאחר ששמענו מה ששמענו על גידול הכותנה
אצלנו, אני רואה כי הבעיה היא בתכנון הגידולים, כי המים זה מצרך
יקר במדינה. כדי לבזבז פחות מים, אז אולי אפשר לגדל אותו גידול
שצורך אצלכם הרבה מים - לגדל אותו במקום אחר בפחות מים.

האם אתם מקבלים חומר ריסוס יותר בזול?
האם כוח האדם הוא יותר זול? עובדים אצלכם אנשים בשכר יותר ירוד
ממקומות אחרים? מדוע אינכם מבקשים שחומרי הריסוס יהיו יותר זולים?
נדמה לי, שהליקוי איננו כאן. אני חושב שמשרד החקלאות צריך לתת את
דעתו ביסוד, ולא במחיר המים.

ז. שובל: שאלה למר קנטור: האם יש עוד אזורים
בארץ שנתונים דומים או זהים לאלה של

בקעת בית שאן?

א. שוסטק:

האם טבלת המחירים שהגשמתם לנו היא מוסמכת?

הבינותי את כל מה שהסברתם פה לגבי הקריטריון במים שאיננו טוב. מה הקריטריון הקונקרטי שהייתם מציעים ביחס לעמק בית שאן לעומת אחרים?

ע. אמוראי:

הערה: אני מכיר את עמק בית שאן. הייתי שם שנה שלמה.

שאלו, למה לא תהיה שם תעשייה? לפי דעתי, החקלאות זה הסקטור הכלכלי היחידי, והוא לא רק בטחוני - אלא הוא מלא תפקיד ראשון במעלה בפיוזור האוכלוסייה. אם בית שאן לא תתקיים, אז צריך לעשות שם משהו - ליישב שם אנשים. זה סמל בטחוני למדינת ישראל, ולא בכדי. אנחנו שלחנו אנשים לשם.

אני בעד זה שתהיה חקלאות בעמק בית שאן. מה שנאמר כאן, זו אמת לאמיתה. עד שלא תציעו דבר במקום זה, אני מציע לקבל את הדברים שהחברים המכובדים אמרו.

ש. לורנץ:

התנאים המיוחדים של עמק בית שאן משתקפים בטבלה שאתם הגשמתם לנו.

בטבלה כתוב, שמחיר הכותנה באזורים אחרים הוא 92 ל"י, ואילו באזור בית שאן המחיר הוא 197 ל"י. איך אתם מתחרים בגידול כגון זה שעולה אצלכם ביותר מפי-שנים מאשר בכל מקום אחר?

הייתי מבין אם אי אפשר בבית שאן שום גידול, אז חייבים להחשב ולסבסד ולעשות הכל כדי לקיים חקלאות שם. לשמחתי אני רואה שיש כמה וכמה גידולים שחם זולים יותר מאשר במקום אחר. כגון: בוטנים - אצלכם זה 114 ל"י, ובמקום אחר - 138 ל"י. סלק סוכר המחיר אצלכם הוא כמו שבמקום אחר. הגזר אצלכם יותר בזול. תפוחי אדמה, אצלכם המחיר הוא 103 ל"י ובמקום אחר 76 ל"י. אבוקדו המחירים כמעט אותו דבר.

צ. גרשוני:

איך היתה נראית התמונה אילו אתם הייתם

זוכים למחיר מים כפי שהיה בעמק בית שאן בלי קרן איזון שהיא, למעשה, תרומה שלכם לאזורים אחרים בארץ? יוצא כאילו שאיזורים אחרים צריכים לתרום לעמק בית שאן. השאלה שלי היא הפוכה - עם כל הקשיים שיש בעמק בית שאן, יש לכם מים שהם יותר זולים, ואתם צריכים לתרום לאזורים אחרים בארץ. האם זה נכון? אם זה נכון, אז אני שואל: האם ההיטל הוא כל כך גבוה שהוא מסכן גידולים עד כדי כך שהם ירדו מקו הרנטביליות?

אורי יפה:

כל המספרים כאן הם מספרים של פרסומים.

אלה הם מספרים ממשלתיים, ולא שלנו.

אלה הם מספרים מפרסומים ממשלתיים, של משרד החקלאות.

דובר פה על שוויון. האם אנחנו מקבלים הנחות בריסוס, בהובלה, או בכל הוצאות אחרות שקיימות? - אינני יודע אם צריך לדון על זה במדינת ישראל, או לא. כיום לא. מכל מקום, היטה משקים פעמיים, ולעתים גם שלוש פעמים, כדי לקבל יבול. במקומות אחרים זורעים ומקבלים 400-500 ק"ג, ואיש אינו מתחשב במחיר החיטה. איך בזה שוויון. ממשלת ישראל ניסתה לעשות שוויון. או מחן עזרה הדדית בין

אורי יפה:

אזורים במחירי המים. לכן אנחנו מדברים ומבקשים לפחות לא להיות מקופחים, כי גם בנושא כפי ששמעתם, אנחנו מקופחים. לכן אנחנו באים וטוענים בנושא זה: איש אינו שומע מה שאנחנו טוענים במשרד החקלאות לגבי דברים אחרים.

לדעתנו, צריך למצוא את הקריטריון לגבי מים. נתנו מספרים שונים. לקחתי בתור דוגמה את הגידולים החורפיים. אנחנו סוברים שהמים איננו הגורם הקובע. הקובע הוא בגידולים הקייציים.

אני לא חושב שמישהו יכול להציב לגדל רק גידולי חורף, ולא לגדל גם גידולי קיץ, ושיהיו הצעות להביא אותם לשטחים. לכן זה לא ניתן.

ברצוני להשיב על הבעיות: אפשר לא

לגדל חקלאות בעמק בית שאן. אבל אני חושב שאף אחד לא יציע זאת מהבחינה המדינית הבטחונית הישובית. אנחנו יכולים לא לשבת בבית שאן. אבל אנחנו יושבים בעמק בית שאן, ואנחנו מעבדים את האדמות באותן כמויות המים.

מה גבול הרווחיות? יכול להיות

שיהיו גידולים שיהיו חייבים לרדת, וחברי הלל יענה על כך בצורה כלכלית, כי הוא איש הכלכלה שלנו. מכל מקום, אנחנו לא מתחרים ברווח ולא עומדים בהתחרות עם אזורים אחרים בחקלאות. אצלנו, פשוט מאד, העודף יותר גדול יש לנו חקלאים טובים. הישובים הם ישובים די ותיקים, ואנחנו למדנו את תנאי השטח. עובדים בתנאי אקלים קשים ואיננו באים להתלונן. קבלנו על עצמנו את המשימה הזו, ואיננו רוצים להיות מקופחים.

הלל חומסקי:

באנו לוועדת הכספים בנושא זה. אני מביין שאנחנו צריכים לבוא גם בנושאים אחרים, ואכן נעשה זאת ברצון, ואנחנו ניתן מידע על החקלאות בבית שאן ככל הנדרש. לא חשבנו לבוא בנושאים אחרים, כי חשבנו שהפורום הזה לא יפתור את כל הבעיה. כאמור, נעשה זאת, וברצון.

קיימת בעיה של היטל איזון. הבינותי שהיטל איזון חייב לתקן עיונותים. אבל היטל איזון לא יכול ליצור עיונות עוד יותר גדולים. לכן אנחנו אומרים שצריך לבדוק את הנושא לא במתמטיקה פשוטה, אלא במתמטיקה קצת מורכבת בעלות.

אנחנו אומרים כי האנרגיה כולה שלנו.

במקרה הנדון, האזור נושא את זה, אם בצדק או לא בצדק. זאת אינני יודע. אם נגיע לקריטריונים נכונים, אז נגיע למסקנה ברורה שצריך לתת לבית שאן לא תרומה המקופה של היטל איזון. צריך להוציא את ה"עז". מעבר לזה, המושגים שלנו - ואתם נתתם לנו את ההשכלה לכך - אפילו במרכיב המים, אם אנחנו מוציאים על דונם כותנה פי שלושה, אז מוטל עלינו הכל בפי שלושה. כלומר, אם עולה לנו 16 אגורות, אז כל דונם כותנה עולה לנו פי שלושה מאשר אצל אחרים. כך שהעיוות קיים. אם מטילים עלינו, אז אין מניין לקחת.

למעשה, אנחנו מרוויחים הכי פחות

בכותנה. ברור שיש לנו פחות הכנסה. אם אנחנו רק מתאזנים, וההוצאות מכסות את ההוצאות, האם זה עונה על הבעיה? אם יטילו על האזור עוד 2 מיליון ל"י לשנה, אז האזור משלנו משלם את אותו כסף שאנחנו הוא ישפוך את המים מכלי לכלי. לכל דונם כותנה יש יותר הכנסה מאשר יש לנו. ולא רק בכותנה.

ועוד בעיה: אנחנו מדברים על כך

שגם באזור שלנו אין שווים, ואת זה קובעים האנשים. יש משק שיש לו הכנסה יותר גדולה. אם להשוות תנאים, אז אין להשוות את התנאים שלנו ובהוצאות שלנו.

לגבי ריסוסים: הריסוסים יקרים יותר ממים. האם עלינו לבוא אליכם בענין ריסוסים? אנחנו צריכים להשקות פי-שלושה. אנחנו עמלים יותר קשה. זהו גורלנו. אנחנו הלכנו להתיישבות בבית שאן עוד לפני קום המדינה, עוד לפני כינון הכנסת. הלכנו לעמק בית שאן מתוך מניעים ברורים. ואינני רוצה לנמק. זהו הבית שלי. לבסחוף אני אומר "תשמרו על הבית שלי". זו מציאות שאני לא יכול לשנוחה. אני לא אברח בגלל מים, כי זה בית שלי. אם תשלח אותי לחל-אביב, אז אני לא אלך לשם. על כל פנים, בית שאן זה המקום שלי.

אי אפשר ליצור עיוותים, או להגדיל עיוותים, ולתבוע מהאזור מאמצים שהוא איננו יכול לעמוד בהם. האם אני צריך להביא לגבול האיזון? אם נשאר לי עודף כסף, אז אני צריך לשלם לאיזון? הרי אני עומד בדרגה נחותה, ואנחנו שלמנו את זה במאמצים ובחיפושים. האמת היא, שלא ידענו מה לגדל. היינו ראשונים בכותנה, כי בית שאן היתה "מעבדה" לכותנה בשביל כל הארץ, בשביל כל חלקי הארץ. גם בהוצאות. כך שנעשה לנו עוול רב, שהוא בלתי מתקבל על הדעת, וגם אנחנו לא נעמוד בזה. כל אחד יאמר לכם שההוצאות שלנו בגידולים הן יותר יקרות.

צריך לבדוק את הנושא, ולא להטיל עלינו היטל זה. לפחות להוציא את "העז".

תודה רבה לכם.

היו"ר י. קרגמן:

(חברי המשלחת של ישובי עמק בית שאן יוצאים את הישיבה)

ברצוני לדעת, כיצד תתבטא העלאת היטלים חדשים לגבי משפחה?

מ. שחל:

שאלו את זה.

פ. קנטור:

רבותי, קודם כל, ברצוני לציין דבר כללי וזה בעקבות השאלות שהוצגו כאן: מחיר המים לצרכן - ואני מדבר על חקלאי - נגרם בשתי צורות - האחת, זה מחיר קנייה; השנייה, ההוצאות שלו לפיזור המים.

ברצוני להתייחס לשאלתו של ח"כ ארנס: רבותי, אנחנו עומדים, מהיום והאלה, בפני הכרח לצמצם את המים לחקלאות. הצבעות לא תעזרנה בענין זה. זו הנקודה הראשונה.

דוגמה: מחיר פיזור המים בצנרת, במאטרוט, בטפטוף - ההוצאה לקוב היא די קרובה למחיר המים. זה גם גורם לחסכון ומחירו בשוק החופשי. אין עליו סובסידיה וקרן איזון. על כל פנים, המים, שהוא המצרך הכי חשוב במדינת ישראל - יותר מדלק - אנחנו מוזילים אותו.

מדוע ההצעה כאן מוגשת בקצרה? - מחיר המים נקבע במועצת המים. למעשה, חוק המים הציבוריים זה דבר מסובך

ביותר, ובוחנים אותו בבחינות על בחינות במועצת המים - ששם יושבים נציגי ציבור - במשך חודשיים לפחות בחנו את זה, כך שזה בא לכאן למעשה רק לאישור היטלים... (ע. פינרמן: האם מועצת המים אישרה את זה?) אני עוד אגע בענין החלטת מועצת המים.

אני חייבת לומר כי בענין זה מתבקשת שורה של היטלים. אם אתם רוצים חומר אחר, בבקשה.

הסקטור העירוני, וכל מה שנאמר בחדשות של שעה 10.00 ברדיו --- (צ. גרשוני: זה היה גם בעתון בוקר) זה מתייחס למחירי המים לצרכן העירוני. זה נושא שאיננו קשור לכאן. זה לא נושא של נציב המים, אלא זה נושא של חוקי עזר של הרשויות המקומיות הטעונות אישור שהפנים. הקשר שבין מחיר המים לצרכן לבין מחיר המים שהעיריה קונה איננו קשר גדול כל כך. מחיר המים שהעיריה גובה, בהשוואה למחיר הקנייה, הוא 1 ל-3, 1 ל-4, או 1 ל-5. כך שהקשר - פלוס-מינוס - הוא של 10% במחיר המים. ואי אפשר לומר שזה גורם קובע בלוח התעריפים המסובך מאד ברשויות המקומיות.

למעשה, מתקשות העיריות בתהליכים שלהן באישור חוקי עזר, וכך הן בקשו את שר החקלאות - וזה בתוקף הסמכויות המסורות לו - לעזור להן ע"י צו מיוחד על מנת להקל על ביצוע החקיקה שלהן. אנחנו הודענו להן שאנחנו נעזרות להן. אבל יש לנו הרבה נקודות שאנחנו חולקים עליהן.

מכל מקום, אין לי אלא להצטער, כי מי שחושב שלרשות גדולה יש פחות הוצאות, אז הוא איננו יודע מה זה רשות מקומית. מטר של הנחת צינור מחוץ לתל-אביב מחירו הוא 1 ל-10. אין השוואה בענין זה. זהו נושא מורכב. הקשר בין קנייה למכירה הוא כמעט אפסי בכל עיריה. משום כך אני מציע לא לערבב שני דברים. אני חייב לומר שבלוח אחד ראיתי שיש התחשבות מיוחדת במשפחות מרובות ילדים ויש גם כל מיני הנחות. בהצעה המפורטת הודיע שר החקלאות, וזה היה בנוכחותי, לאנשי השלטון המקומי שהוא לא יתן עזרתו לאישור חקיקה אם לא תהיה התחשבות בזה. מכל מקום, לא אנחנו הקובעים בזה.

השלטון המקומי ביקש גם שינוי מערכת מחירי לרשויות מקומיות, על מנת לגרום בזה שוויון. היינו, להגדיל שעורי היטל. אמרנו, נבחון ונדון בזה ולאחר מכן נביא את זה לכאן. אבל לא היום, אלא בתקופה יותר מאוחרת. (ד. קורן: אנתנו נצטרך להזמין את השלטון המקומי.)

לדבריו של ח"כ גולן שאמר, כי אנחנו מערערים פה את כל המשק החקלאי, בעיקר לגבי הייצוא: אני מסכים שיש פה הכבדה גדולה. אבל, רבותי, אני רוצה שנדע כי בעיקר לגידולי ייצוא תהיה זו מידה מסוימת של היבט לא נכון - למכור דולר ולסבסד מחצית ממנו.

החלק המכריע של מחירי המים בישראל זה דולר קשה, וזה נובע לדלק, כך שעלינו להזהר בענין זה.

הדיון על השתתפות הממשלה במחירי המים היה משולב בעת הדיון בסובסידיות לחקלאים, ושר החקלאות "נכנע" בסעיף זה כחלק ממערכת הכללית. אני יכול לומר כי שר החקלאות נאבק קשה מאד בענין זה, ולבסוף נחקבלה פשרה בין ההצעה של הממשלה ובין ההצעה פה. כך הובא נושא זה למועצת המים. וכאן אציין כי מועצת המים לא יכולה לקבל את סמכות הממשלה. אם עולה למישהו, ואם אין קרן איזון, אז כל אחד ישלם. הנה, לחברת החשמל משלמים כמו שעון.

המועצת המים נאמר שהמועצה סומכת ידה על ההצעה שהובאה לפנייה, ובקשה ששר החקלאות יעשה ככל שביכולתו להקל בענין זה. כאמור, ההצעה הזו הייתה 170% בשל ההתייקרות, ואחר כך פעל שר החקלאות, כך השגיעו לפשרה וניתנה הנחה של 120%. המרכז החקלאי אמנם ביקש הורדה נוספת, אך שר החקלאות לא יכול היה לפעול יותר משפעל. וגם זה היה בשני שלבים - בפעם הראשונה זה היה 125%, והמכסימום שהגענו אליו היה 120%.

אם היום בקשתנו זו לא תאושר, אז אנחנו נכנס לגרעון שלא נוכל לעמוד בו.

לגבי השאלה על שיקול נוסף: רבותי, אני חוזר ומבקש לאשר את זה, כי החלק העקרי נוגע למענקים. אם זה לא יאושר, אז יעלו את המחירים, וגם לא יהיה במה לכסות את הגרעונות. אי אפשר להגיד לספק לא לגבות.

מה שצור ההתייקרות באחוזים? - מחיר האנרגיה מהווה היום במערכת הכללית שני-שליש מכלל ההתייקרות. לעומת ההתייקרות בדרום הארץ עלות המים הוא 1 ל"י - 1.50 ל"י. אני חושב שעשינו פה פעולה שלא היתה כמעט בהיסטוריה. יש לנו מצב שמחיר המים הוא כמעט שווה בישראל. זה הישג ציבורי וסוציאלי גדול. צריך לבחון אותו במערך החקלאי.

לגבי המאמר ב"הארץ": יש לנו פה להגיד בענין זה. לפי דעתי זהו מאמר בלתי מדויק. זה ענין לוויכוח רציני. מכל מקום, הניתוח לא נכון. יהיה עוד מאמר.

לשאלתו של ח"כ ארנס - הענין יכול להנות ראוי לבחינה נוספת לאור התכניות שלנו לקצץ כל שנה בחקלאות. אני מקווה שמשק המים יובא לישיבה מיוחדת. לדעתי, אם לא ניתן לנושא המים ביטוי נכון, רק באמצעים אדמיניסטרטיביים זה לא ילך.

ח"כ קורפו שאל לגבי בית שאן, אם הנתונים נכונים, שזה רק פי-שלושה לעומת מקומות אחרים? - נכון, אחד המקומות הקשים זה בית שאן. גם בערבה יש הרבה יותר יתרונות יחסיים. לעומת זה גם בעמק הירדן יש בעיה קשה, אם אתה לא משקה ומנקז אז המים מומלחים. הוועדה דחתה את זה משום שראתה בחלק קטן מסבך הבעיה האזורית התכנונית, והיא ראתה שלא יהיה צורך לדון רק בזה.

ח"כ שוסטק שאל אם נציבות המים סומכת ידה על מספרים אלה? - אנחנו לא בחבו אותם. למעשה, אנחנו נמצאנו במצב של גרעון לפני חודש וחצי במחירי התשומות והאינדקס של נוקר המחיה. הייתי אומר - בגרעון של כמעט 20 מיליון ל"י, ואז ראינו איזה שהוא חכמים אפשרי לעבור בו את השנה. מאז חצי מיליון ל"י, אנחנו נהיה נאלצים לשנות, כי אין ממה לשלם את ההפרש הזה, כך שאני חוזר ומבקש את אישור ועדת הכספים.

טוביה מצקביץ:

כמה הערות: לגבי ההצעה לדחות את האישור לשיקול נוסף - למעשה היתה כבר דחייה של חודשיים, והיו דיונים רבים עם משרד החקלאות והאוצר, והגיעו למה שהגיעו אחרי שיקולים רבים. ביבתיים, הדחיה מאז ועד עכשיו עלתה 20 מיליון ל"י יותר מכל הסכום שעליו נסב הוויכוח. 20 מיליון ל"י אלה עדיין לא ברור מי ישלמן. מכל מקום, לאוצר לא כל כך ברור מי ישלם. כך שוועדת הכספים צריכה לקחת את זה בחשבון. אולי, כדי להקל על הענין, היא תצטרך לקבל החלטה שהתחולה תהיה מ-1 לדצמבר, כך שזה יקטין את ההפסדים.

גובה ההעלאה: במוצאי שבת נתקבלה החלטה שהתמיכות במים לא תועלינה. כבר כן היתה החלטה שהסובסידיות באופן ריאלי קטנו. כך שהיה צריך להעלות בגובה תקרה של 150%, שכן אז זה היה מכסה את ההעלאה של חשמל ומים שהיא 220 מיליון ל"י.

ההצעה של 120% זה התקרה: ח"כ קורן שאל מה זה 120% - האם זה "פרה"-שעה? - אני רוצה לומר שזה לא סכום שרירותי. למעשה, זהו סכום מינימלי בכדי לא לערער את כל מערכת המחירים שהתקבלה בממשלה. אילו היינו מרזיזים למטה מ-120%, אז כל מערכת המחירים הקיימת היתה מתערערת לחלוטין.

טוביה מצקביץ:

בענין ספיגת ההעלאה: ההנחה בכל ההעלאה הזו, ואשר חלקה הוא קטן, נספגת ע"י החקלאים. אם נחלק את המוצרים החקלאיים לשלושה, אז היינו רואים שחלק ממוצרי ליצוא מקבלים תמריצי יצוא. השאלה היא אם זה מכסה; מוצרי חקלאות בפיקוח - העלאת מחירי המים נלקחה בחשבון, והחקלאים שבעי רצון בענין מוצרי חלב ועוד - העלאת זו איננה מקרית, כי לקחו בחשבון את זה. העלאת התשומות - היתה זו העלאה מוצדקת, אולי בפעם הראשונה אצל החקלאים; החלק השלישי נוגע במוצרים שלא בפיקוח. העלאת מחירים לצרכן - זה אולי אחד הבסיסים של העלאה זו.

ועוד הערה: העלאה זו באה בעקבות העלאת מחיר החשמל. אילו לא היתה העלאה זו, אז היתה באה העלאת מחיר המים כתוצאה מהתייקרות במשך השנה.

ח"כ קורן מדוע מתרכזים בסובסידיות על מחירי המוצרים, ולא בולמים במחירי המים? - המדיניות היא, לעשות דרך המוצרים. מכל מקום, מצב המים הוא חמור במדינה.

מ. קנטור:
היום אנחנו מנצלים את הגבול, ושואבים מים לשנות מצוקה. כך שזה לא מספיק לשתי שנות בצורה.

טוביה מצקביץ:
מחיר המים הוא לא רק מכשיר פיננסי למדינה, אלא מכשיר למדיניות. אפשר לנקוט במכשיר זה כמדיניות, ולא לפגוע בחקלאים, ולא דרך המים. אני מאשר את מה שאמר ח"כ גרשוני. העלאה זו אושרה במועצת המים. יש החלטה של מועצת המים, שהיא סומכת ידה על מדיניות הממשלה. הצעת האוצר היא לא לדחות את האישור הזה אף לא ביום אחד.

היו"ר י. קרגמן:
אנחנו נצביע בנושא זה ביום ב' הקרוב.

צ. גרשוני:
אני מבין שהשלטון המקומי קובע את מחיר המים לצרכן. אני מבקש חומר בענין זה.

היו"ר י. קרגמן:
אני הזמנתי את היו"ר השלטון המקומי, את מנכ"ל משרד הפנים, לבוא לוועדת הכספים ביום ב', על מנת להסביר ולברר מה עולה מחיר המים לעיריות. (ח. קורפו: שהמחיר יהיה אחיד).

תודה רבה. הישיבה נעולה.